

Olukord Iraanis

Euroopa Parlamendi 3. aprilli 2014. aasta resolutsioon ELi strateegia kohta Iraani suhtes (2014/2625(RSP))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Iraani kohta, eelkõige 10. märtsi 2011. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu suhtumise kohta Iraani¹, 17. novembri 2011. aasta resolutsiooni hiljutiste inimõiguste rikkumiste juhtumite kohta Iraanis², 2. veebruari 2012. aasta resolutsiooni Iraani ja tema tuumaprogrammi kohta³ ning 14. juuni 2012. aasta resolutsiooni etniliste vähemuste olukorra kohta Iraanis⁴,
- võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Catherine Ashton ning Iraani välisministri Mohammad Javad Zarifi 24. novembril 2013. aastal Genfis tehtud ühisavaldust ning asepresidendi ja kõrge esindaja 12. jaanuari 2014. aasta avaldust,
- võttes arvesse nõukogu 15. oktoobri 2012. aasta ja 16. detsembri 2013. aasta järeldusi ning nõukogu 20. jaanuari 2014. aasta kohtumisel otsustatud muudatusi Iraani suhtes kehtestatud piiravates meetmetes,
- võttes arvesse nõukogu 21. märtsi 2011. aasta järeldusi, milles teatati piiravate meetmete rakendamisest nende suhtes, kes vastutavad inimõiguste ränga rikkumise eest Iraanis,
- võttes arvesse asepresidendi ja kõrge esindaja 19. septembri 2013. aasta avaldust Nasrin Sotoudehi ja teiste meelsusvangide vabastamise kohta Iraanis,
- võttes arvesse Iraani Islamivabariigi inimõiguste olukorra ÜRO eriraportööri 4. oktoobri 2013. aasta aruannet, tema 22. jaanuari 2014. aasta avaldust, milles ta hoiatab poomiste üha sagedasemast rakendamise eest Iraanis, ning ÜRO peasekretäri 10. septembri 2013. aasta aruannet inimõiguste olukorra kohta Iraani Islamivabariigis⁵,
- võttes arvesse oma 11. detsembri 2012. aasta resolutsiooni digitaalse vabaduse strateegia kohta ELi välispoliitikas⁶,
- võttes arvesse deklaratsiooni vabade ja õiglaste valimiste kriteeriumide kohta, mille võttis 26. märtsil 1994. aastal ühehäälselt vastu Parlamentidevaheline Liit, mille liige on ka Iraani parlament,
- võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 18. detsembri 2013. aasta resolutsiooni inimõiguste

¹ ELT C 199 E, 7.7.2012, lk 163.

² ELT C 153 E, 31.5.2013, lk 157.

³ ELT C 239 E, 20.8.2013, lk 43.

⁴ ELT C 332 E, 15.11.2013, lk 102.

⁵ A/68/377.

⁶ Vastuvõetud tekstid, P7_TA(2012)0470.

olukorra kohta Iraanis¹, milles ÜRO väljendab oma sügavat muret inimõiguste jätkuva ja korduva tõsise rikkumise pärast Iraani Islamivabariigis, mis hõlmab muu hulgas surmanuhtluse meelevaldset, sagedast ja jätkuvat kasutamist,

- võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 18. detsembri 2013. aasta resolutsiooni vägivalda ja vägivaldse äärmusluse vastase maailma kohta²,
 - võttes arvesse kodukorra artikli 110 lõiget 2,
- A. arvestades, et 24. novembril 2013. aastal saavutas asepresident ja kõrge esindaja Catherine Ashton Genfis koos E3/EL+3 riikide välisministritega tuumaküsimuses Iraani Islamivabariigiga (edaspidi Iraan) vahekokkuleppe (mille üksikasjad on esitatud ühises tegevuskavas); arvestades, et 10. jaanuaril 2014. aastal jõudsid E3/EL+3 riigid kokkuleppele ühise tegevuskava elluviimise tingimustes; arvestades, et ühise tegevuskava kuuekuuline elluviimisperiood on väga oluline ning eeldab mõlema poole üheaegset ja vastastikust tegevust;
- B. arvestades, et presidendivalimised ei toimunud selliste demokraatlike normide kohaselt, mida väärtustab EL; arvestades, et president Hassan Rouhani on siiski näidanud üles valmisolekut muuta Iraani ja lääneriikide suhted edaspidi avatumaks ja konstruktiivsemaks; arvestades, et lisaks tuumakokkuleppele on ELil ja Iraanil vaja arutada mitut teemat, sealhulgas inimõigusi ja piirkondlikku julgeolekut;
- C. arvestades, et ühises tegevuskavas võetud kohustused on alles esimene samm Iraani tuumaküsimuse terviklikuma lahenduse suunas ja nende eesmärk on vähendada esmaseid pingeid, mis annaks rohkem aega ja võimalusi laiaulatusliku diplomaatilise lahenduse leidmiseks; arvestades, et Iraani tuumaalane tegevus on olnud vastuolus varasemate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega;
- D. arvestades, et Iraani sisepoliitilised arengud ja vahekokkulepe tuumaküsimuses on andnud Iraanile võimaluse nii riigisiseste reformide elluviimiseks kui ka suhete parandamiseks ELiga;
- E. arvestades, et 2002. aastal alustati ELi ja Iraani vahelisi läbirääkimisi laiaulatusliku kaubandus- ja koostöölepingu ning poliitilise dialoogi lepingu üle; arvestades, et läbirääkimised katkesid 2005. aastal, kui tuli ilmsiks Iraani salajane tuumategevus ja riiki keeldus tegemast igakülgset koostööd Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuriga (IAEA);
- F. arvestades, et inimõiguste olukorda Iraanis iseloomustab ikka veel pidev ja süstemaatiline põhiõiguste rikkumine;
- G. arvestades, et Iraani elanikkond on üks maailma noorimaid ja seal on üle 7 miljoni alla 6aastase lapse;
- H. arvestades, et inimõiguste valdkonnas keeldub Iraan endiselt koostööst mitme ÜRO organiga, keeldudes näiteks andmast viisat Iraani Islamivabariigi inimõiguste olukorra ÜRO eriraportöörile ja takistades tal sõltumatult oma mandaati täita;

¹ A/RES/68/184.

² A/RES/68/127.

Tuumaküsimus

1. tunneb heameelt E3/EL+3 riikide ja Iraani vahel Genfis saavutatud vahekokkuleppe üle tuumaprogrammi küsimuses; peab oluliseks, et kõik pooled jätkaksid konstruktiivset osalemist läbirääkimistel eesmärgiga sõlmida lõplik laiaulatuslik kokkulepe kokkulepitud aja jooksul;
2. rõhutab, et ei ole mingit alternatiivi läbirääkimiste teel saavutatavale rahumeelsele lahendusele, mis kõrvaldaks rahvusvahelise üldsuse kahtlused Iraani tuumaprogrammi eranditult rahumeelse otstarbe ja nii kogu piirkonna kui ka Iraani julgeolekualaste tundlike küsimuste osas;
3. tunneb heameelt nõukogu 20. jaanuari 2014. aasta kohtumisel tehtud otsuste üle, mille eesmärk on viia ellu ühine tegevuskava ja eelkõige rakendada sanktsioonide osalist lõpetamist käsitlevaid sätteid; rõhutab, et äärmiselt tähtis on usaldusväärselt jälgida, kuidas Iraan täidab oma kohustusi ühise tegevuskava raames; on arvamusel, et kui jõutakse laiaulatusliku kokkuleppeni, mis tagab Iraani tuumaprogrammi eranditult rahumeelse otstarbe, tuleks järk-järgult tühistada kõik tuumavaldkonna sanktsioonid Iraani suhtes;

ELi ja Iraani suhete väljavaated

4. rõhutab, et konstruktiivsemad suhted Iraaniga sõltuvad Iraani saavutatavast edust ühise tegevuskava järgsete kohustuste rakendamisel; loodab, et edu ühise tegevuskava rakendamisel ja Genfi kokkuleppe läbirääkimistel paneb aluse konstruktiivsemate suhete loomisele ELi ja Iraani vahel, sh piirkondlikul tasandil muret tekitavatel teemadel, nagu kodusõda Süürias ning võitlus terrorismi kõigi vormide ja selle põhjuste vastu, kuid samuti valdkondades, nagu majandusareng, kaubanduslepingud, õigusriigi põhimõtted ja inimõiguste edendamine;
5. kutsub Euroopa välisteenistust üles tegema kõik ettevalmistused ELi delegatsiooni avamiseks Teheranis enne 2014. aasta lõppu; on kindlal veendumusel, et see oleks tõhus vahend Iraani poliitika mõjutamiseks ning toetaks ka dialoogi sellistes küsimustes nagu vähemuste ja inimõigused;
6. kutsub nõukogu üles, tingimusel et tuumakõneluste valdkonnas saavutatakse olulist edu, alkatama arutelu selle üle, mida võiks konkreetselt ette võtta ELi ja Iraani kahepoolsete suhete parandamiseks, sh nendele suhetele edaspidi võimaluse korral lepingulise raamistiku loomiseks ja valdkondadevahelise koostöö arendamiseks, keskendudes näiteks kodanikuühiskonna ja erasektori väljaarendamisele Iraanis ja sellistele aladele nagu narkootikumide vastane võitlus (tagades kahtlusalustele õiglase kohtumõistmise ja selle, et neile ei määrataks surmanuhtlust), keskkonnakoostöö, tehnosiire, infrastruktuuri arendamine ja kavandamine, lastekaitse ja tervishoid ning ühisalgatused inimõiguste edendamiseks ja kaitsmiseks; on mures võimaliku nakkushaiguste, näiteks lastehalvatuse ja leetrite puhangu pärast eelkõige laste hulgas ja nõuab, et EL lihtsustaks juurdepääsu vajalikele ravimitele, mida on muidu olnud sanktsioonide tõttu raske saada;
7. võtab eriti suure murega teadmiseks keskkonna seisundi halvenemise Iraanis, eelkõige veepuuduse, kõrbestumise ja õhusaaste, ja kutsub ELi üles edendama koostööd Euroopa ja Iraani uurimisinstituutide, keskkonnaorganisatsioonide ja linnade vahel;

8. märgib Iraaniga toimuva kaubavahetuse tähtsust paljude keskmise suurusega Euroopa ettevõtete jaoks ja toonitab asjaolu, et selline kaubandus peaks kaasa aitama ühise tegevuskava elluviimisele;
9. palub komisjonil ja Euroopa välisteenistusel senikaua kasutada kõiki kättesaadavaid ELi vahendeid selleks, et teha ühiseid jõupingutusi kodanikuühiskonna arendamiseks ja selle mõjuvõimu suurendamiseks Iraanis ning vahetusüliõpilaste, kunstnike ja teiste küllastajate arvu suurendamiseks ning kultuuri- ja teadustöötajate vahetuse ning noorte ja kõigi kodanike osavõtu edendamiseks; kutsub sellel eesmärgil Euroopa välisteenistust ja komisjoni asjaomaseid osakondi, nagu arengu ja koostöö peadirektoraati EuropeAid, üles teabevahetuse ja koostöö suurendamisele;
10. nõuab sõltumatumat ELi poliitikat Iraani suhtes, kuid samas selle kooskõlastamist liitlaste ja partneritega;

Piirkondlikud küsimused

11. on seisukohal, et Iraan peaks kasutama oma suurt mõjujõudu Süürias, et lõpetada verine kodusõda, ja palub Iraani juhtidel võtta konstruktiivne roll rahvusvahelistes püüdlustes leida Süüria kriisile lahendus; on seisukohal, et Iraan tuleks sel eesmärgil kaasata kõikidesse aruteludesse, eeldusel et Iraan näitab üles tahet diplomaatilise lahenduse leidmiseks kriisidele Süürias ja kogu piirkonnas;
12. on seisukohal, et ELi ja Iraani tihedamad suhted, mille alus on ühise tegevuskava ja edaspidi laiaulatusliku kokkuleppe tõeline elluviimine, võivad Lähis-Ida olukorra stabiliseerimisele ainult kasuks tulla; soovib ELil eelkõige hõlbustada Iraani ja Pärsia lahe koostöökoostöö liikmete vahelist dialoogi;
13. on seisukohal, et EL, USA ja Iraan peaksid arendama omavahelist koostööd Afganistanis, eriti uimastiäri probleemi ja humanitaarküsimuste, näiteks pagulaste kaitse, aga ka inimõiguste alal saavutatud tagamise valdkonnas, et saavutada konflikti jätkusuutlik ja rahumeelne lahendus; tuletab meelde, et Iraan on vastu võtnud ligi 3 miljonit Afganistani pagulast, ja kutsub Iraani, ÜRO asutusi ja rahvusvahelist üldsust tagama nende põhiõiguste kaitse;

Inimõigused

14. tunneb heameelt mitme meelsusvangi, sealhulgas inimõigustele spetsialiseerunud juristi ja Sahharovi auhinna laureaadi Nasrin Sotoudehi vabastamise üle Iraanis, ning kutsub Iraani ametivõime üles vabastama kõik vangistatud inimõiguste kaitsjad, poliitvangid, ametiühingutegelased ja -aktivistid ning 2009. aasta presidendivalimiste järel kinnipeetud; võtab huviga teadmiseks president Hassan Rouhani algatuse koostada kodanikuõiguste harta; väljendab siiski jätkuvat tõsist muret inimõiguste olukorra pärast Iraanis, eelkõige seoses laialt levinud väidetega, et seal rakendatakse piinamist ja ebaõiglast kohtumõistmist (mh juristide ja inimõiguste kaitsjate üle) ning inimõiguste rikkumise eest ei karistata; peab alarmeerivaks inimeste, sealhulgas alaealiste hukkamiste suurt arvu 2013. ja 2014. aastal; märgib, et suurem osa hukkamistest 2013. aastal viidi täide aasta viimase viie kuu jooksul; mõistab hukka teabe-, ühinemis-, sõna-, kogunemis-, usu-, akadeemilise, haridus- ja liikumisvabaduse piiramise ning represseerimise ja diskrimineerimise usutunnistuse, veendumuste, rahvuse, soo või seksuaalse suundumuse alusel, mis leiab aset muu hulgas Bahá'i kogukonna, kristlaste,

usust taganejate ja usku vahetanud isikute suhtes;

15. on seisukohal, et Iraani kodanikuõiguste harta peaks täiel määral järgima Iraani rahvusvahelisi kohustusi, eelkõige mis puudutab mittediskrimineerimist ja õigust elule, tugevdama piinamise keeldu, kindlustama täieliku usu- ja veendumuste vabaduse ning tagama sõnavabaduse, mida praegu piiratakse ebamääraselt sõnastatud sättega „riigi julgeolekuga seotud rikkumise” kohta;
16. nõuab seetõttu, et EL kaasaks inimõiguste teema oma suhetes Iraaniga kõikidesse valdkondadesse; on seisukohal, et kõrgetasemeline ja kaasav inimõigustealane dialoog Iraaniga peaks olema osa tulevases ELi ja Iraani kahepoolsete suhete poliitilisest raamistikust; nõuab, et EL alustaks Iraaniga inimõigustealast dialoogi, millesse oleks hõlmatud kohtu- ja julgeolekujõud ja milles oleks selgelt määratletud kriteeriumid saavutatud edusammude mõõtmiseks; nõuab, et EL toetaks täielikult Iraani Islamivabariigi inimõiguste olukorra ÜRO eriraportööri tööd, ja palub, et Iraan annaks talle kohe ja tingimusteta sissesõiduvõitu; soovib ÜRO ülemvolinikul Navi Pillay’l võtta vastu Iraani ametivõimude kutse Iraani külastada; kutsub Iraani üles kehtestama surmanuhtlusele moratooriumi;
17. rõhutab asjaolu, et edaspidi peaks mis tahes Euroopa Parlamendi delegatsioon Iraanis võtma endale kohustuse kohtuda poliitilise opositsiooni ja kodanikuühiskonna aktivistidega ning külastada poliitvange;
18. rõhutab, et on oluline luua kodanikuühiskonna organisatsioonide tõhusat toimimist soodustav keskkond, sealhulgas ajakohane õiguslik raamistik; nõuab, et EL kasutaks maailma tasandil maksimaalselt ära ELi inimõiguste suuniseid, sealhulgas inimõiguste kaitsjaid käsitlevaid ELi suuniseid, aastateks 2014–2020 ette nähtud demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendi (EIDHR) võimaldatavat paindlikkust ning ELi ja liikmesriikide äsja loodud Euroopa demokraatia rahastu potentsiaali, et toetada Iraani inimõiguste kaitsjaid ja kodanikuühiskonna organisatsioone;
19. ühineb 772 Iraani ajakirjaniku tungiva üleskutsega Iraani presidendile, et ta täidaks oma lubaduse ja laseks Iraani ajakirjanike liidul tegevust jätkata;
20. soovib ELil kaaluda võimalust laiendada partnerluses rahvusvaheliste organisatsioonidega Iraanile antavat tehnilist abi, et aidata kaasa praegu Iraani parlamendi poolt kavandatava kriminaalmenetluse seaduse reformimisele; väljendab muret eelkõige selle pärast, et kinnipeetutel ei ole võimalik kasutada ülekuulamistel kaitsjat, samuti tõsiste väidete pärast, mis puudutavad inimeste väärkohtlemist süüdistuse esitamisele ja kohtumõistmisele eelneva vangistuse ajal, ning selle pärast, et tsiviilelanike üle peetakse kohut revolutsionikohtutes; rõhutab, et ajakohastatud kriminaalmenetluse seaduse väljatöötamisel ja inimõiguste alaste probleemide lahendamisel on esmatähtis sõltumatus poliitilisest sekkumisest ja sõltumatu kohtumõistmise tagamine;
21. kutsub Iraani tegema koostööd rahvusvaheliste inimõiguste organisatsioonidega ja oma valitsusväliste organisatsioonidega, järgides ÜRO ja inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise soovitusi ja aidates kaasa rahvusvaheliste inimõiguste organisatsioonide missioonidele;
22. on seisukohal, et mis tahes valdkonda käsitlevas dialoogis ELi ja Iraani vahel tuleks

alati tingimata pöörata erilist tähelepanu naiste õigustele; on seisukohal, et vaatamata juba tehtud edusammudele iseloomustab naiste olukorda Iraanis ikka veel lubamatu diskrimineerimine, eelkõige juriidilistes küsimustes ning seoses perekonnaõigusega ja naiste osalemisega majanduslikus ja poliitilises elus;

o
o o

23. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, Euroopa välisteenistusele, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Iraani Islamivabariigi valitsusele ja parlamendile.